

Մանգրամի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԵ

ԳԻՐԻՆՃԻ ՍԵՆԵ

1866 ՄԱՅԻՍ 6 ՃԻՄԱ

ՆԻՄԵՐՈ 48

Մանգրամի Էֆեմար հափթատա 6 եանի սենետե 300 նիւթե վերիւր, սենեկի գրքմեթի, բաթա փարառ տալի իննետ օլարադ, 200 զէ օլուպ, ալթը այլըզը 100 զէ օլա- ճագ, վե նիւթեթի տալի 50 ար փարայա օլթըլաճագ տըր :

Իլտնաթըն պէհեր օլթըրը ինն, պի- ըննի տեֆատա 5, իքիննի տեֆատա 2, վե իւշիւննի վե սայիր տեֆալարա 1 էր զուրուշ ալթնաճագ տըր :

Մեքթուզ վե սայիր, իսթանպուլա Պաղլէ Գաբուսու- խարիճնտե, գարազօլաանէ իլէ ճամիի շէրիֆ տա եւ- ընտ քեային Շաղճըլխաննա, Կարապետ 8. Փանու- եանն 18 նիւթըլու օտաթընա կեանտեթիլէճէ տըր :

ԻՍԹԱՆՊՈԼ

ԷՍԱՍՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅՅԵ

Մայիս 4.	Էն եւլ.քսէք	53-33
»	» Էն աչաղը	53-0
»	» Գարանար	53-15
»	5. Էն եւլ.քսէք	53-33
»	» Էն աչաղը	53-15
»	» Գարանար	53-15
»	6. Ալթըր	54-15

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱՐԻՃԻՅՅԵ

Ավսթրիա-Բրուսիա մեսէլէսի մէյտա- նէ չըգտըգտա, պազըլար մուլթադա ճէնք օլաճագտըր իտտաասընը կիւթտիւքլէրի հալտե, պազըլար տալի, մեզքիւր ճէն- կին, լիսան, գալէմ, վե քեաղըտ տայի- ընտիսի աչամալլա, թօք վե թիւֆէնք եւերինէ միւքեթալէլէր վե միւզաքէրէ- լէր կէլէճէլէր տիր, գերա, շիմտիքի է- հալթլէր էվվէլքիլէր գատար շաշընն օլ- մաորգլարընտան, պիթթապի հիւքմտար- լար տալի, քէնտի քէյթլէրինէ, էօյլէ գօլայճա մուհարէպէ աչարագ, պինլէր- ճէ, վե պէլքիտե եիւզլէրճէ պինլէրճէ ատամլարը, Ալահնն տաղլարընտա պա- յըլարընտա գըրտըրմայաճագլար տըր, վե- ըրահաթըր ամմէյի պօզուպ, նիչէ խանէլէրին խարապ օլմաթընը, վե թիճարէթ ու ա- նաթ վե զիւրաթթա քիւլլի զաթարը մու- ճիպ օլաճագլարընը իտտաա իթմէք- տէ իտիլէր :

Կէրչի մուհարէպէ օլաճագլըպա, շիմ- տի ինանան ինանմայանտան զիյատէ տիր, լաքին շու սօնրաքի էֆեմար սահիպլէրի- նինտէ իպթիխրաճլարը, հիչ տէյիլ իսէ պու կիւնէ գատար սահիհէ չըգմըշտըր, վե պուլտան սօնրայա տալի թէէսսիթի օլաճագլընտա հիչ շիւքհէ Եօգտուր :

Հիւքմտարլար, վազաա քէնտի նու-

Փուզարը սայեսինտէ չօգ շէյ եաթապիւ- մէքտէ տիրլէր, լաքին պուլտուկա պէրա- պէր, պու կիւնքի կիւն էֆեմարը ամմէ- յի կէօզէտիպ ալաճագ, վե օնա կէօրէ եօլա չըգմագտա պիր պիւլլէք տէրս վե գանուլն եւերինէ կէլմիշ կիպի օլտուղու- տան, Ֆիլվագը, շիմտիլէ գատար ճի- հանն տէօրթ թարաֆընա աքս իթմէ- սի իհթիմալտէն պուլտուկա թօք սէսլէ- ըրի, հէնուգ իշիտիլէմէմիշտիր, վե իշիտի- լէմէյէճէ կի իհթիմալտէ, երինէ եալաշ եալաշ չօղալմայա պաշլամըշ տըր, իւն- քի, իթալեատան պաշգա հիչ պիր եէր- տէ, էֆեմարը ամմէնին հարպճա մէյլա- նը կէօրիւլէմէտիքտէն պաշգա, մուզա- յիլի իսէ բէք չօգ կէօրիւլմիւշ տիր վե կէօրիւլմէքտէ տիր :

Լէհ մեսէլէսի մէյտանէ չըգտըղըն- տա, էվրօպա զագէթալարընտա, Բուսիա- յա գարշը հարպ օլուլմասը ճայիլ կէօ- ըրիւլտիւքտէն պաշգա, օլ պապտէ վազի- Ֆէսիլլէք կէօսթէլէն հիւքմտարլարա գարշը աալի, բէք աղըր սիթէմէր եա- զըլմըշ իքէն, պու Բրուսիեա մեսէլէսին- տէ, լիսանը ամմէ օլան զագէթալարըն հիչ պիրիսինտէ, «էվվէթ, նէ» տիմէքտիր պու, «մուհարէպէ օլմալտըր, վե հու- գուգ եւերինի պուլմալտըր» լազըրտըր- նա տայիր հիչ պիր լուղէթ կէօրիւլմէ- յիպ, իլա, հարպա սէսլէպիլեթ վե- ընէլէր ալէյլէրինտէ, բէք շէտիտ սու- ընթիտէ սիթէմ ու թէհտիտլէր կէօրիւլ- միւշ տիր, վե հէր կիւնտէ կէօրիւլմէք- տէ տիր, Հաթթա, շու մեսէլէնին միլի Ֆրանսանն թուլթաճագը օլթիթիգա իւ- զէրինտէ տէօնմէքտէ իքէն, Ֆրանսատա իսէ, հարպը ճայիլ կէօրէն, հէման հիչ պիր ատամ Եօգտուր տիսէք ճայիլ տիր. պուլտանտա գաթի նազար, էն պիւլլէք նուլթուզ սահիպլէրի, աշըգտան աշըղա,

վե հէմտէ ընտի մահէլէրտէ, բէք չօգ գարշը սէօյլմէքտէ տիրլէր. վե շիմտիքի իմրէրաթօր հազըթլէրի իսէ, քէնտի պա- սիրէթ ու Ֆէթանէթի իգթիզաթընճա, տայիմա էֆեմարը ամմէյի քէնտուլէ պիր գալգան իյլէմէյէ չալըշտըր թագտիրտէ, պաւ պապտէ, պիւթիւն պիւթիւն մու- ղայիրինտէ հարէքէթ իթմէքլիլի միւնա- սիպ կէօրմէսի իհթիմալտէն կէօրիւլմէ- տիկինտէն, գալգայա հազըրլանան, վե Ֆրանսատան մուլմէնէթ պէքլէյէնլէրին իւլիտլէրի, պիթթապի կիւնտէն կիւնէ թէնէզգիւլ պուլմագտա, վե պինապէ- ըրին ճէսարէթլէրիտէ քէսիլմէքտէ տիր :

«Հըրս իլէ գալգան, գարաթ իլէ օ- թուրուր» տէրլէր. Բրուսիա վե իթա- լէա, հըրս իլէ պիր տէֆա մէյտանէ չըգ- տըլար, վե շու հըրսլարընը թէսլին իթ- մէք իլին, իհթիմալ տըր քի, թօք վե թիւֆէնք սէսինի միւլթէքպալիրանէ ի- շիթմէք իսթէյէճէլէր, վե իճրասընտա ազ չօգ կէօսթէրէճէլէր տիր. լաքին, պու- հըրսըն Եօմիւլ չօգ սիւրէպիլէճէք մի տիր. պիլգ զանն իտէրիլ քի, խայր. իւն- քի, էֆեմարը ամմէյէ նազարէն, էօյլէ բէք գօլայլըլա, Ֆրանսա, ինկիլթէրրա, վե Բուսիա տալի միւլտալէլէ իտէրէք, պիր ումուլի ճէնկէ մէյտան օգուլմայաճագ- լարտըր, վե տիմէք տիր քի, հիչ պիր վա- զըթտա Բրուսեա իլէ իթալեատաքէնտի միւլտալարընա իրէմէյիպ, անճագ գարաթ իլէ քէնտի եւրլէրինէ օթուլաճագլարտըր :

Իթալեանն, Ֆէլգ էլ ատէ պիր վա- թան ղայրէթիլլէ, լազըմ կէլէն մէսարի- Ֆաթըր իտէրէք, պիր վազըթ հարպա, աալա տալիլի պիր Ֆէսատտան գօրգմա- յարագ տէվամ իտէպիլմէսի իհթիմալ- տէն տիր. հալ պու քի Բրուսեանն տէ- վամ իտէպիլմէսի բէք շիւքհէլի տիր. շիւքքի, միլլէթ մէճիսի վե էհալինին պիւլլէք գըսմը, գըսլ հազըթլէրիլլէ :

Մ. տը Պիզմարգըն բօլիթիգասընա գա-
թէն գարշը օլտուգտան պաշգա, տիկիր-
լեքլերի տախի տերքեար օլտուղունտան,
մազալաւ, սեպէպիյեթ վերմիշ օլտու-
ղու մուհարէպէտէ, վէ իւք տեֆալար-
տա, պիր քերրէ եէնիլեճէք օլտա, հէր
թարաֆտան թէշէքքի սէտալարը իշտի-
լէրէք, տախիլէն պիր ֆէնալըգ զուհուր
իթմէսի չօգ իհթիմալտէն տիր:

— Բրուսիա տէվլէթի թարաֆընտան,
Սագսոնեայա օլունան թէհտիտ իւզերի-
նէ, Ֆրանգֆօր Տիյէթինին միւզաքերէ
իթմէքտէ օլտուղուն, վէ Սագսոնեայա
հագգ վերէճէք կիպի պուլունտուղուն
պիրտիրմիշ իտիք. սօնրատան կէլէն խա-
պէրլէր, ֆիլվազը էօյլէ օլուպ, տէվլէթի
մէգպուրէնին հուգուգը հըֆը ու վիգա-
յէսինէ մէգքիւր մէճիստէ գարար վերիւ-
միշ տիր:

— Ֆրանսա իմբերաթօրու հագրէթ-
լէրինին Օգսէրտէքի նութգլարը, Ֆրան-
սատա պիւլիւք գըլ ու գալէ մուճիպ օլ-
մուշ, վէ հէր պիրի պիր տիւրլիւ մանեա
վիւրմէյէ պաշալմըշ իսէտէ, միւշարիլէյհ
հագրէթլէրինին, 1813 սէնէսի ահտնա-
մէսի ալէյհինտէ իպրազ իթտիկի էսերի
նէֆրէթին, հարպա պիր ալեամէթ օլմա-
յըպ, իլլա Մ. տը Պիզմարգըն վահի իտ-
տաալարընա գարշըլըգ պիր թէհտիտ տի-
մէք օլտուղու անլաշըլմըշ տիր:

— Ինկիլթէրրա տէվլէթինին, մու-
հարէպէ պաշալտա տախի, քէնտիսինին
պիթարաֆ գալաճաղընը, Բարլամէնթօ-
տա, լօրտ Գլարէնտըն պէյան իլլէմիշ
տիր:

— Լօրտ Գլարէնտըն պէյլէ սէյլէտիկի
հալտէ, լօրտ Սթրաթֆօր տը Բէտգլիֆ
տախի, Ինկիլթէրրանըն շու գուհուրի
իհթիմալտէն պուլունտան մուհարէպէյէ
գարշը սէսինի եիւքսէլթմէմէսի զըմնը-
տա իզհարը էսէֆ իթմիշ օլուպ, վէ լօրտ
Կրէյ, հիւքիւմէթին պէյլէ պիր թէհ-
լեքլի վագըթտա սիւքիւթի իսթիյար
իլլէմէսինի ֆասլ իլլէմիշ տիր:

Գօնթ Բիւսէլ, Ինկիլթէրրանըն եա-
լընըգ մատտի մէնֆաթլար ուղղունտա
շալըշմագլըլը քէնտինճէ պիրիճիք բօլե-
թիգա գանուղու իթթիսազ իթմիշ օլ-
մասընը ճէրհ իլլէ, շիմոիքի հալ նէ շէ-
րէֆինէ, վէ նէտէ մէնֆաթլընա թօ-
գուլմայան պիր մուհարէպէյէ կիրիշմէգ-
տէն էվլէլ, տէվլէթիմիւք բէք չօգ վագըթ
տիւշիւնմէյէ պօրճըլու տուր տէմիշ տիր:

Լօրտ Գլարէնտըն, լօրտ Տէրպինին
գրիթիգալարընա վէրտիկի ճէվապտա,
Ինկիլթէրրա տէվլէթինին, ասայիշի հա-
լին իպգասը զըմնընտա, պիր պիրինէ
միւպային պուլունտան տէվլէթլէրտէն,
հօշնուտ օլունաճագ պիր ճէվապ ալըն-
մասը զըմնընտա իւմիտլար պուլունմա-
տըղընը պէյան իլլէմիշ տիր:

— Պէրլէն էհալիսինին շու հարէքէթի
թաաճիւպէ շայան տըր:

Մայիս սէքիգտէ, կէճէլէյին, իքի պին
քիշի գատար, Մ. տը Պիզմարգըն գօ-
նաղը նէգալինէ թօքլանարագ, մուգիգա-
լար շալմըշար, վէ եաշար ն Պիզմարգ տէ-
յի պաղըրշըլար տըր:

Մ. տը Պիզմարգ պուլունարա ճէվապ
վէրէրէք, « Զանն իտէրիմ քի, քեաֆֆէ-
միւք տախի, գրալ հագրէթլէրի իլլէ վա-
թան ուղղունտա, իսթէր սօգազլար վէ
գալտըրըմար իւզերինտէ, վէ իսթէր մէյ-
տանը մուհարէպէտէ օլտուն, ճիսմ ու
ճան ֆէտա իթմէքլէյէ հաղըրըգ. իմտի,
գալպիմիւքտէ հիսս իթտիկիմիւք տուլղու-
լարը իպրազ իլլէն, ճիւմէմիւք եէքտիլ,
ռեաշարն գրալ հագրէթլէրի տէյի պաղ-
ըլշմալըլը տէմիշ, վէ պուլուն իւզէ-
րինէ ալթը տէֆա էօյլէճէ պաղըրշըլմըշ,
վէ միլլէթճէ պէսթէլէր չաղըրըլմըշ տիր:

ՆԵՎԻՅՅԷ

Մէտէնիյեթտէ իլերուլէմիշ օլան
միլլէթլէրտէ, սաղլար օգութտուրուլ-
տուգտան պաշգա, քէօրլէրին տախի օ-
գուլմագ էօյլէնմէսինէ սայ ու իգտամ
օլունմագտա տըր:

Շու խայրխահըղըն իճրաը իլլէն
Լօնտրատա պիր պիւլիւք ուլտուվլէթ
պուլունտուգտան պաշգա, պիւթիւն
ինկիլթէրրատա պուլունտան 24 առէտ ու-
լտուվլէթ տախի, մէգքիւր ճէմիյեթթէ
իմտա ու մուլալէնէթ իթմէքտէ տիր:

Մէգքիւր ճէմիյեթթէրին մագսէտի,
քէօրլէրէ, Մօր նամ միւճիտտին իհտաա
իթտիկի գապարթըլը եազը իլլէ, եազը
էօյլէթտիլմէք օլտուղունտան, խասսէ-
թէն քիթապլար պաստըրմագտա, մէք-
թէպլէր աշմագտա, վէ հօճալար թայ-
եին իթմէքտէ տիր:

Մէգքիւր ճէմիյեթթէին, հէր սէնէ
իճրաը առէթլէրինտէն պուլունտուղու
իւզրէ, պու սէնէքի եըլըգ մէճիլէրին-
տէ մէյտանէ գօյտուգլարը պիր հիսապա
նագարէն, պիւթիւն տիւնեատա 3 մի-
լիւն, վէ Ինկիլթէրրատա 30 պին, վէ
նէֆսի Լօնտրատա 2638 նէֆէր քէօր
պուլունմագտէ օլուպ, վէ սէքիւք սէնէ-
տէ, 7 նէֆէր հօճալարըն, 6 նէֆէրի քէօր
օլտուգլարը թագտիրտէ, 800 նէֆէր
քէօրլէրէ օգուլմագ էօյլէթտիլլէրի, վէ
ճէմիյեթթէնտէ պիւլիւք արգուլէրինտէն
պիրիսինին տախի, պու խուսուս, եանի
քէօրլէրին քէօրլէրէ հօճալըգ իթմէ-
սինտէն իպարէթ պուլունմասը անլա-
շըլմըշ տիր:

Լօնտրատա, Նիոլ-Օգսֆօրտ նամ
սօգագտա վագը, 500 նիւմէրօլու խա-
նէտէ, կէօգսիւգ գարըլարըն, տիքիշ մա-
քինասըլա տիքիշ տիքմէքտէ օլտուգլա-
րը տախի հալաթիսաթտան տըր:

— Փարիսին Մօնիթէօր նամ րէսմի
ղագէթասընտա շու աթիտէքի տիգգա-
թէ շայան մալիւմաթ օգուլմուշ տուր:

1835 սէնէսինտէ Ֆրանսատա թիմար-
խանէլէրտէ 10,539 նէֆէր տիվանէ վար
իքէն, 1840 տա 13,283 նէֆէրէ, վէ 1850
տէ 20,061 նէֆէրէ, վէ 1855 տէ 24,896
նէֆէրէ, վէ 1860 տա 28,761 նէֆէրէ,
վէ 1871 տէ 30,239 նէֆէրէ պալիլ օլ-
մուշ տուր:

Ղագէթանըն պիրիսի պու հիսապը
տէրճ իլլէտիքտէն սօնրա, էկէր Ֆրանսա-
տա օթուգ սէնէտէն պէրու թիմարխա-
նէլէրին սայրաընըն արթըրըլմասը տիւ-
շիւնիւլմիւշ օլմասա իտի, պիւլիւք գահ-
մէթ չէքիլէճէքտի, տէմիշ տիր:

1861 սէնէսինտէ, Ֆրանսատա 99 պապ
թիմարխանէ պուլունտուպ, պուլունտան
1 գըթասը հիւքիւմէթէ պիտ օլտուղու
հալտէ, 37 գըթասը նահիյեթլէրէ, 19 գը-
թասը խասթախանէլէրէ, վէ 42 գըթա-
սը տախի էօթէքիլէ պէրիլլէն պիտ իմիշ:

Տիգգաթա շայան եէրի շուրասը տըր
քի, մէգքիւր հիսապարա նագարէն,
գարը թայիֆէսի տիվանէսինին, էրքէք-
տէն զիյատէ օլմասը անլաշըլմըշ տըր:
չէօյլէքի, 1861 սէնէսինտէ, էրքէքլէրին
սայրը 14,582 նէֆէր իքէն, գարըլարըն-
քինին 15,658 առէտ օլտուղու կէօրիւ-
միւշ տուր:

Տիվանէլէր իքիյէ թագսիմ օլունմագ-
տա տըր, եանի, պիրինճիսի ասըլ տիվա-
նէլէր, վէ իքինճիսի պուտալար: Տի-
վանէլէրի գապթ ու իտարէ իթմէք, վա-
գաա պուտալարտան զիյատէ գահմէթ
վէ կիւճիլէյէ միւհիւթաճ տըր: լաքին,
պուտալար ալէսսէվիյէ քէսպի շիֆա
իտէմէգլէր: 1861 սէնէսինտէ, կէրէք
թիմարխանէլէրտէ, վէ կէրէք էվլէրտէ,
42,689 նէֆէր տիվանէ, վէ 41,525 նէ-
ֆէր պուտալա պուլունտուղու թէպէյ-
եիւն իթմիշ տիր:

Տիվանէլէք իքի տիւրլիւ, եանի մատ-
տի վէ մանէվի սէպէպլէրտէն իլերու կէ-
մէքտէ օլուպ, մատտի սէպէպլէր իսէ-
պուլունտարտըլար, եանի, իլլէթին քէօ-
րէթի, իսթիյարըլըգ, էնվայի խասթա-
լըգլար, սէֆիհլէք վէ էտէպսիլլէք իւզ-
ոէ էօմիւր կէշիւմէքլէք, ֆագըրըլըգ, վէ
սէֆիլլէք: Վէ մանէվի սէպէպլէր տախի
շուլար տըրլար, եանի, էվճէ վէ ֆա-
միլեաճա, վէ եալօտ ախպուլթաճա
քէտէրլէր, սօֆուլուգ, գարար զիյանա
ուղրամագլըգ, աշգ ու սէվտա, գըս-
գանճըլըգ, թէքէպպիւր, հասրէթի տէ-
րուն, վէ բօլիթիգաճա վուգուլթար:

Թիւրքիյամըլտա կէրշի պիր գաշ գը-
թատան զիյատէ թիմարխանէ Եօգ իսէ-
տէ, համտ օլտուն քի, օլ գատար տիվա-
նէմիւք տախի Եօգ տուր:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Իշխութիւնի միջոցէն նազարէն, բաթրիք-
խանէ թարաֆընտան, հրաշագործ Մը-
կրտիչ վարդապետ Մուշ վանքընա միւ-
ֆէթթիչ կէօնտէրիլէճէք օլտուղունտան,
թըմեան Մկրտիչ վարդապետ իսթիֆա իթ-
մէքտէ, վէ բաթրիքխանէտէ գապուլ իթ-
մէք իսթէմէմէքտէ իմիչ:

Թըմեան ճէնապէրինէ, պիզ պու իս-
թիֆա վիթմէքիք նասիհաթընը ալթըր այ
մուգատտէմ վէրմիչ իտիք իսէտէ, միւ-
մայիլէյն զաթ եա բաթրիքխանէնին հա-
լինէ պիզիմ գատար վազըրֆ օլմատըղըն-
տան, վէ եախօտ վարդապետ օլտուղու-
իչին, օն մոգուղունճու ասըրն միւճի-
զէլէրինէ, վէ պինտէն ալէյն բաթրիք-
խանէտէքի զաթըրըն, պիրտէն պիր-
թէպտիլի մէպտէ իտէրէք, իչ պիթիլմէ-
յէ նիչէթ վէ արզու իթմէլէրինէ պիզ-
տէն զիյատէ ինսնարըղընտան, օլ վազըրթ-
քի նասիհաթըմըզա է հէմմիյնէթ վէր-
մէմիչ իտի:

Պիզ պաշգա խուսուսլար իչին, կէր-
չի էօյիւնիւպ իտտաա իթմէյիլ, լաքին,
միլէթմէ տէրքեար օլան էֆքեար վէ տիզ-
գաթըրըմըզ իչին, հէմ էօյիւնիւպ վէ
հէմտէ իտտաա իտէպիլիլիլ, նասըրքի,
չիմտիյէ գատար սէօյլէտիքլէրիմիզին հէ-
ման քեաֆֆէսինին իճրասը կէօրիւլմէսի,
բէյզամպէրիլէրիմիզի թաստիգ իթմէք-
տէ տիր:

Տիգրանեան Մկրտիչ վարդապետ Մուշ
վանքընա միւֆէթթիչ կիտէճէք իմիչ:
տօղուսու չօգ կիւզէլ պիր թէրթիպ,
միւթէվէֆա լօրտ Բալմէրաթըն տախի
պունտան զիյատէ պիր բօլթիթգա տիւ-
չիւնէմէզ իտի տէնտէ ճալիզ տիր: չիւն-
քի, պունտա պիր թաչ իլէ իլի գուշ
վուլմագ տէրլէր: քիմ տէյէպիլիլ քի
պիզիմ բաթրիքխանէտէ տիպլօմաթըզ
եօգ տուր:

Տիգրանեան վարդապետ, հալեա
Բաթրիքխանէ ալէյնիտէ թէչէքքի ի-
տէրէք հուգուգ վէ նամուս տալատը
կիւթմէքտէ տիր, տիմէք տիր քի, բաթ-
րիքխանէ իչին պիր պիւլիւք պէլա սա-
յլմագտա տըր, վէ հագըրտա վարտըր,
չիւնքի, պիչարէնին նէֆինէ ֆէրման չը-
գարթմըշ օլան բաթրիքխանէ, սօնրա-
տան գապահաթընը թէպէյնիւնէ, եա-
խօտ իպրագէ գատըր օլամամըշ, վէ եա-
խօտ արայա իսթըր կէօնիւլ վէ սայըր
կիրէրէք, իչի թաթըր եէրինէ պաղլամագ
իսթէմիչ տիր: իմտի, բաթրիքխանէ շու-
միւտտաինին էլինտէն վէ տիլինտէն գուլ-
թուլմագ իչին, մէրգուլմու պիր թագ-
րիպ իսթանաղօլտան տիչարը աթմալը
տըր: էմմա, Մուշ էհալիսի զաթէն մէր-
գուլմա տիլիլ օլտուղունտան, պիր ուշ-
ղունսուղուգ վուգուլի, իհթիմալին իսա-
րիճինտէ տէյիլ իմիչ, վէ էմմա, Մուշ

էհալիսի, պիր վազըրթտա մէրգուլմ ի-
չին պիր պիրինէ տիւչէրէք, պիր գաթ-
տահա էգիլիլ իմիչ: զարարը եօգ, պուն-
լառն հիչ պիսիսինտէն բաթրիքխանէյէ
պիր գատար կէլմէլ, էլ վէրիւ չի, պու-
լունան զաթըր, ազգասէրիլէրին իճրա-
պիրլէ, էսիլի գարարլարըն մուղայիլին-
տէ օլարագ, պիր գարարտա քէնտիլէր
վէրմիչ օլտունլար: հէր հէյնէթ քէնտի
ազընը գուլանմալը տըր: տէօրթ պէշ
սէնտէն պէրու, Մուշ մէսէլէսի տէօրթ
պէշ տիւրիւ գարար գըրաֆէթի կիլմիչ,
վէ հիչ պիրիսի իճրա օլունմամըշ իքէն,
մէկէրչի էսիլի գարարարտան պիրիսինի
իճրայա չըգըլմագ, քեարը ազըլ մը տըր,
քիւլիւքիւք տէյիլիլ տիր: էմմա, հէր-
քէս մանեա վէրիլ իմիչ, օտա վաղի-
յիէ տէյիլ, միլէթտէն պէշ պէշ վարա-
մը ալըյօրլար, պատիհէվա պիր իսրմէթ
տիր, կիւճէնտիլէրի կիպի, սէլէֆէրի
կիպի պիր թարաֆա չէքիլ վէրիլէր:

Տիգրանեան վարդապետ Մուշ կիթ-
տիմի, բաթրիքխանէտէ թաճիլիլիլտէն
գուլթուլտու, պու պիրինճի ֆայիտէ:
կէլէլիւլ իքինճիլիլտէն: Մտտամ քի Մուշ
էհալիսի թըմեանը իսթէմէքտէ տիր, վէ
մտտամ քի զաթէն Տիգրանեան վարդա-
պետ ալէյնիտէ տիրիլիլիլիլ վար տըր,
պիթթապի իսթիլ քիւլ պաղլամըշ ա-
թէչէր եէնիտէն բարլամայա պաշլայա-
ճագլար տըր: վէ պու արատա թասիլի-
թիլիլ ալար, վէ պէլէրիտէ երլար կէչէ-
ճէք, բաթրիքխանէտէքի հէյնէթտէ տէ-
յիլիլէճէք, եէնի կէլէն հէյնէթտէ թըպ-
զը սէլէֆէրինին եօլունու թուլթարագ,
եէնի պիր թէրթիպ տիւչիւնէճէք, վէ
միւֆէթթիչի թէֆթիլիլ իչին, պիր եէնի
միւֆէթթիլիլտէ օ կէօնտէրէճէք (Ալլահ
վիւրէտիտէ շու վիճակ Մըրըտաքի Մը-
կրտիչ եպիսկոպոսա տիւչէյտի), իւր-
ըմեան պէրի թարաֆտա ճէվապա վէ
իճրայա պէքլէյնէճէք, վէլհասըլ նէ քէն-
տիսի կիտիպ օլ վանքտա վանահայրըզ
իտէպիլէճէք, նէ Մուշ էհալիսի րահաթ
եիւզիւ կէօրէճէք, վէ նէտէ բաթրիք-
խանէ թըմեանը քէնտի իսթէյիլիլ օրա-
յա կէօնտէրէճէք տիր:

Թէհի եէրտէ եօրուլմագ լազըմ տէ-
յիլ տիր: ճիւմիլէ ալէմ պիլիլիլիլ, Մուշ
վանքընտա, տէտէլէրիլիլտէն միւրազալ-
մա պիր թագըմ թէնպէլլէր, մտտամ
քի վարդապետ սըֆաթընը կիլինմիչ-
տիրլէր, ալթըր օլ սըֆաթըր օնլարտան
ալմագ օլամագ: էմմա, վարդապետիլիլ
տէյիլ, մանալլըղա տախի գուլտըրթիլ-
րի եօգ իմիչ, զարարը եօգ, կարգլարը
վար տըր, վէ վիզարլարը վար տըր, օնլարը
միլէթ պէսէլմէլիլտիր, օնլարտան ճանճա,
թէնճէ, չախսճա, ֆամիլիւճա, շէհրիճէ
վէ բօլթիթգաճա տէրս վէ նասիհաթ ալ-
մալը, վէլհասըլ գըլըլարը հագըլ իչին

էօմիւրէրինին թա սօն տագըղասընա գա-
տար գուլ վէ քէօլէ օլտուգտան պաշ-
գա, արատան եէթիչտիլմէքտէ օլտուգ-
լար չըրագլարընա տախի գուլ վէ քէօլէ
օլմագըղա հագըրլանմալը տըր: էվիլէթ,
մատամ քի, մէրգուլման վարդապետլէր
տէնիլգէ աթըլմագլար, պագարտա սա-
թըլմագլար, վանքտան գօվուլմագլար,
հէր հալտէ միլէթ ալթ իւսթ օլմալը,
բաթրիքխանէ տէօրթ պէշ սէնէ թա-
ճիլ գըլընմալը, թըմեան գուրչուն վէ
սօրա մըրագ թէհիլէքսի կէչիլմէլի, զէ-
վալլը Մուշ էհալիսի էգիլմէլի, օնլարըն
սէպէպինտէն, վանքտա իւշ եիւզ քիլչի
ֆօտուլա վէ քէչիլէք եէմէլի, վանք պօրճ
ալթընա տիւչմէլի, ֆագաթ, շու միւ-
լէթին ալիլմէլի, քեամիլլէլի, վէ վէլի-
ինիլմէթլէրի օլան վարդապետլէրին թիւլ-
լէրինէ թօգուլմագլար տըր: սէպէպ-
չիւնքի կարգլարը վար տըր:

Պիզ եագընտա վանքլար իլէ վարդա-
պետլէք իւզէրինէ իսասէթէն, վէ էսաս-
լը սուրէթտէ պահա իտիպ, վէ միլէթէ-
պիր աֆէթ օլմագտա օլան օլ իքի խու-
սուսուն տախի մահգուլարընը իպրագ
իլէ, հէր քէսին պաթըլմա էֆքեարը
քէօրիւնէ պաթըլար վուրաճագ իսէք-
տէ, պու կիւնտէն շու գատարընը սէօյ-
լէրիլ քի, միլէթ հէր նէ թարիլ թու-
թար իսէ թուլթուլ, վարդապետլէր-
տէն առաջնորդուգ գալգըպ, վէ ֆէ-
նալըզլարա պիր մէրքէլ օլմուշ օլան
վանքլար եա գաթաթըրպ, վէ եախօտ
պիրիլ չիֆթիլէք մագալմտա թուլթուլ-
մատըգճա, պիր գաշ եիւզ սէնէ տահա
կէչսէ, միլէթմէ իսլահաթը լազըմէ իճ-
րասընա միւզթէտիր օլամայաճաղըլ:

... էֆէնտի:
1866, Ապրիլ 22, Չարչանպա:

Երկիրմի իքի սէնէտէն պէրու, զիլիլ ի-
տարէսինտէ մահֆուգ օլան ճանիլ Հայլարը
քեաֆֆէթէն տէրեայի հիւղն վէ մաթէմէ
միւթաղրագ օլմուշլար տըր գէր: Մեքրոպ
վարդապետին վէֆաթըր վուգուլիլէ, Միւ-
մայիլէյն ճէնապէրի պիր գաշ սէնէտէն պէ-
րու տիւչար օլտուղու օրիլիլ վէ կէօյիւլիւ
լէթինտէն թէլիլիլիլ ֆէրիպան իտէմէլիպ,
Մէրգիֆուլտան ապտէթիլիլտէ իսէ, պիր գաշ
տէրէճէ տահա չիտտէթ քէսպ իթմիչ օլմա-
ղին, տօգուգ այտան պէրու թէրքի իսպ
իլէ էսիր ֆիրաշ պուլունմագտէ իտի: պու
տէֆա էօլէճէլինի տէրք իթմիչ օլտուղուն-
տան, բուհանի վէ ճիւմանի ֆէրայիլիլիլ
քեամիլլէն էտա իթտիքտէն սօնրա, ճէօ-
մաթա օրհնութիւնլար վէ մուհապէլթ իւ-
զէրինէ կիւզէլ կիւզէլ նասիհաթլար վիլէ-
րէք, ապրիլ 20 չարչէմիլի կիւլիւ սաաթ
31-տա բուհունու ճէնապը Բիպրիլայա թէհ-
լիլ իլլէտի:

Միւթէվէֆա զաթէն միւթթաթըր օլ-
տուղու սըֆաթըր մէմտուէ վէ էֆքեարը
միւնէվիլէրէ սայէսինտէ երկիրմի իքի սէնէ-
տէն պէրու ճանիլ Հայլարընը քէմալ մէր-

Թէպէ մէմնուն օլաճագ պիր Թարգ իւէ Խտարէ իթմէքտէ իտի, վէ ժողովուրդտան ալտրղընը իսէ Թէքար քէնտիսինէ իատէ իտիպ, նիշէ ֆուզարա վէ պիշարէկեանըն կէօզ եաշլարընը սիւմէքտէն, մէքթէպ վէ քիլիսէ շէրէֆինի կիւն պէկիւն Թէքեիտ գըլմագտան ապա տուր օլտուղու եօզ իտի:

Ապրիլ 21 քէնճէմպիս կիւնիւ ինթիշամթը ֆայիգա իլէ յուղարկաւորութիւն հանգէսի իճրայէ գօնուլտու, շէօլէ քի, պինտէն միւթէճալուզ իրիսթիյան վէ իսլամ էհալիսի հազըր պուլունտուգտան պաշգա, Սամսունտան Դնորհաւորեան Գրիգորիկ, վէ իւնեան հաճի Գրիգոր աղալէր, վէ իւնեանտէն տախի պիր գաշ զաթլար խասսէթէն կէլմիշ իտիլէր: Մէքթիւր ճէնագէ գիյնէթի օլ կիւն ախշամա գատար սիւրիւպ, ֆէրտաար կիւնիւ Ս. Պատարագ Թագտիս օլունարագ Ս. Աստուածածին քիլիսէսի գուրպինտէ տէֆն օլունտու:

Էհալիմիդ, կիրիթթար պուլունտուղու հիւզն ու մաթէմին տէֆ վէ իղալէսինէ միւզթէտիր պիր զաթը ֆէզայիլսիմաթըն գուտուլմինէ միւնթազըր պուլունտուգտա իսէտէ, չօզլար, Բաթրիքիսանէ Թարաֆընտան, միւթէվէֆա սրբազան կիպի պիր քէտէրի մէմտուհ սըֆաթըն Թայեիլինէ իւմիտվար օլմատըղլարընտան, չիմտիքի հալ, առաջնորդա լիւզումուլուզ եօզ տուր տիմէքտէ տիրէր:

* * *

Պիզճէ ճանիկ էհալիսի պու պապտէ չօզ հազգը տըր, վէ Բաթրիքիսանէտէն Թայեիլն օլունաճագ զաթ հազգընտա, էվլէլինտէն լայըզը մալիւմաթ ալտրգտան սօնրա գապուլ իթսէլէր, սօնուլտա նատիմ օլմազլար զանն իտէրիդ:

— Մըսըրտան ապրիլ 23 Թարիլիէ Թարաֆըմըզա եաղըլտըղընա նագարէն, Մկրտիչ եպիսկոպոս, պիր գաշ կիւն իսկէնտէրիյէն ինտիքտէն սօնրա, Թէքլուրէն Մըսըրա տէօնփէշ, վէ իքի այ իշին մէճիս ազալարընտան լուխաթ ալտըղընը, քիլիսէտէ պէյան իլէ, ճէօմաթա վէտա տուաար օգուլմուշ տուր:

Կէշէն սէնէքի փաթըրըլարտա, Թաղական խորհուրդ քիլիսէնին մութպալընը գաթաթտըմըն տըր տէպի, Մկրտիչ եպիսկոպոս էնվայի ալպէտալար գօլարմըշ իքէն, պու տէֆա պիզգաթ քէնտիսի գաթաթտըմըն տըր:

Մէրքուլմ եպիսկոպոսուն օլ վազըթ հազգը վար իտի, չիւնքի մեծ պաշք օլտուղունտան, վէ Մըսըրտաա քէրհիգ Եէմէյի պուլունտաւայաճաղընտան (.), օրատա քիշիլթտիրմէյէ մէճպուր իտի: Վէ քէզալիք չիմտի տախի հազգը վար տըր: չիւնքի, քէնտիսի կիտէճէք օլտուղու հալտէ, էլպէթտէ մութպալի տախի գաթաթտըմըն տըր:

Մկրտիչ եպիսկոպոսուն պիր ուպթալընը նագլ իտէլիմ:

Օրանքն առաջնորդա քեր. Պարթի, էշ եպիսկոպոսուն զայէթ միւսինն օլ

տուղու մալիւմ տուր: հաթթա, միւլէթճէ մուարազալարտա, պազէն լազըրտըյա գարըշտըղըն Մկրտիչ եպիսկոպոս կէօրտիւքտէ, միւմայիլէյին ալթըրգ մաշուշլամըն օլմաարնա տայիր հիւքիւմէթէ Թագրիլիէր եազմըշ, վէ միւհիւրիւնէ իթիպար օլունմամաարնը իսթիտա իլէմիշ, վէ մութաֆթագտա օլմուշ տուր:

Մեծ պաշք իշինտէ, պիր պապի իճրաար քէնտուլէ Թէքիլթ օլունտուգտա, «պէն գարըշմամ, կիտիպ առաջնորդտան իղին ալմալսընըդ » տէյի միւմայիլէյին կէնտէրմիշ, վէ միւմայիլէյինտէ, ֆիւվազը, ազլը քէրիշան հալտէ օլտուղունտան լուխաթ վէրմիշ, վէ Մկրտիչ եպիսկոպոս հուղըրունտա մէքթիւր պուսակ իճրա գըլմընտը տըր:

Քէզալիք պու տէֆա, Ջատիլին գըրգը պիթմէզտէն էվլէլ, պիր պապի իստաաար մէյտանէ կէլտիքտէ, քէզալիք միւմայիլէյին իսթիյարա կէօնտէրիպ իղին ալտըրթարագ, իճրաարնա միւսաալտէ իթմիշ տիր:

Անլաշըլտըղընա նագարէն, պունտան Մկրտիչ եպիսկոպոսուն մագսէտի, Գարրիէլ եպիսկոպոսուն մաթուլթլամըն օլտուղունտա իսպաթ իթմէք իմիշ: Իյի, լաքին, մէրգուլմ մէրամընը իճրա իթմէքտէ իքէն, պէրիտէ քիլիսէնինտէ գանուլլարը այագ ալթընա կիթմէքտէ իմիշ:

Բաթրիք Եֆէնտի հազընթէրիյէն կըրօնալիսն ժողով ազալարընըն էնէնէնէն աճէպա պուլնլար քէ տէյիլի տիրէր...

— Կաթուղիկոս ինթիլապը մէսէլէսինէ մախսուս օլարագ, Ընդհանուր ժողով Թարաֆընտան Թայեիլն օլունան գօմիսիօն, քէնտի գալէմէ ալտըղը Տեղեկագիրի Թապ ու նէշը իթտիրէրէք, պուտէֆա երեսփոխան Եֆէնտիլէրէ, պիրէր նիւսիս կէօնտէրմիշ տիր:

Օլ պապտէ իսպիլմէ կիւզէլ շէյլէր տիւշիւնիւմիւշ իտուկի կէօրիւմիւշ տիւր: լաքին, իճրաարնա մութաֆթագ օլունտալաճագմը տըր, Եօլսա, օ տախի, էմալլէրի միսիլու եալընը քէաղըտ իւզէրինտէ մի գալաճագ տըր:

Մէքթիւր մագպաթայը մէվզըրի միւզաքէլէյէ վազ իլէ պիր շէյէ գարար վերմէք իշին, Բաթրիքիսանէտէքի պուլունան հէյեթէթ, պիր արալըգ իշիտիլտիկի կիպի, օնա տախի պիր շէնիէլ աթմըշ օլմատըղընտան, Թապիաթիյէ Ընդհանուր ժողով Թէճէմիւ իտէճէք տիր: լաքին, պազալըմ, շու տալթէթին Թէգքէրէլէրի քիմի՛ն Թարաֆընտան կէօնտէրիլէճէք տիր:

Փարզ իտէլիմ քի Ընդհանուր ժողով Թէճէմիւ իթտի, վէ պիր շէյէտէ գալար վէրտի, պունլար գօլայ, լաքին, Բուօխա տէվլէթի Թարաֆընտան գազուլի նէ միւսապալտէ օլունմատըղը Թագտիրտէ,

միլլէթին պէօլլէ պիր նէ իտուկի պէլլիսիգ հալինտէ, նէ՛ Թարիգ Թուլթուլապ, վէ նէ՛ ճէվապ վերիլէճէք տիր: պուլալարը քէք գաթանլըգ օլտուղունտան, չիմտիքի հալ պունտան գիյատէ պիր շէյ սէօլլէյէմէյիգ:

Լաքին շուրաար պիլինմէյէ շայան տըրքի, Ընդհանուր ժողովուն վէրտիկի գալարըն իճրաարնը, չիմտիքի Բաթրիքիսանտէքի հէյեթէթ, էկէ: Ճալիգ կէօրմէյէճէք օլուր իսէ, աճէպա Ընդհանուր ժողովուն մութլագ սուլթէթտէ իճրա իթտիրմէյէ, էվլէլէրի կիպի սէլաշիյեթէթի օլաճագմըտըր:

— Պալմէսիւրտէ պուլունան, վէ օլանըն մէճիսի քէպիլինտէ տախի միլլէթ Թարաֆընտան ազա օլան տէր Ագամ հայր հազգընտա, պիր գաշ տէֆա սէնա օգուլմուշ տուր: Հալ պու քի եէտի սէքիգ այտան պէրու ալէյինտէ Թարաֆըմըզա քէք չօզ Թէշէքքիլէր կէլմիշ իսէտէ, ասըլ գապահաթ եա Թագսիրաթընըն նէ օլտուղու, իսպաթըլա կէօսթէրիլմէտիկիլտէն, էմիլյէթէ շայան կէօրիւմէյէրէք, տէրճիլտէն սարֆը նագար օլունմուշ տուր:

Պու տէֆա, շէհրի մէզպուրտան Թարաֆըմըզա, կէրէք մէրգուլմ տէր Ագամ հայր ալէյինտէ, վէ կէրէք Կգեսեան սրբազան ալէյինտէ, պիր Թագըմ Թագսիրաթլարը շամիլ պիր մէքթուպ կէլմիշ, վէ պիղիմ տախի եա դօրմայա, վէ եախօտ Թարաֆիլիլըք իթմէյէ պաշլամըշ օլտուղունտա հազգընտա քէք չօզ, վէ քէք աղըր սիթէմէրի միւնտէրիճ պուլունմուշ իսէտէ, իմզա սահալի Թանըտըղըմըգ պիր քէս օլմատըղընտան, քէզալիք տէրճիլտէն սարֆը նագար օլունմուշ տուր:

Իմտի պու պապտէ, պունտան էվլէլէրի Մանգըլմէտէքի իսթարըմըգ մէքթիւր մէքթուպու եազան պաթա, Թէքրարէն օգուլմաարնը իսպաթ վէրտիքտէն սօնրա, գեր: Եգեսեան սրբազան իլէ տէր Ագամ հայրա տախի իսպիսանէ իսթար իտէրիգ քի, ֆիլվազը Եհալինին Թէշէքքիսինէ սէպէպիլթէթ վերէճէք հարէքթէթտէ պուլունմագտա իսէլէր, Եօլ եազըն իքէն կէրի տէօնէլ: Վաճիպէյի գիմմէթէրիկի էտա իթմիշ օլուլար:

ԲԵՍՄԻ ԹԵԼԵԿՐԱՑ
ՕՍՄԱՆԼԻ ՖՕՆՏՈՒՄԸ
Լօնտրա, 16 մայիս.
Եհամը Ումուլիյէ 30 տան 30 1-2.

ՍԱՀԻԳ ՂԱԶԵԹԱ
ԿԱՐԱԳԵՏ 8. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԵՎԱՆԹ ՀԵՐԱՆՏԸ ԹԱԳԻԱՆԵՍԻՆԵՅԷ
ԳԵՌՈՒՄԵՆ ՏՈՒՄԻ ՏՈՒՄ, ՏՈՒՄԵՆ ՍՈՒՄԸ
ԳԵՐԱՅԵԼԵ ԳԱՐԵՐԵԱՆ ՆՈՒՄԵՐՈ 519.